

Державна архівна служба України

Архіви України

Науково-практичний журнал
видається з 1947 р.

№ 4 (321), 2019
жовтень – грудень

Київ, 2019

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

Тетяна БАРАНОВА (головний редактор),
Анджей БЕРНАТ (Республіка Польща), Ігор БОНДАРЧУК,
Валерій ВАСИЛЬСВ, Тетяна ЄМЕЛЬЯНОВА, Іван КІСІЛЬ,
Рамоюс КРАУЯЛІС (Литовська Республіка), Наталія МАКОВСЬКА,
Ольга МУЗИЧУК, Костянтин НОВОХАТСЬКИЙ, Георгій ПАПАКІН,
Валентина ПІСКУН, Руслан ПИРІГ, Юлія ПРИЛЕПШЕВА,
Світлана СЕЛЬЧЕНКОВА, Ярослав ФЕДОРУК,
Тарас ЧУХЛІБ, Микола ЩЕРБАК

Редакція не завжди поділяє точку зору авторів публікацій
та не несе відповідальності
за достовірність наведених ними даних

“Архіви України” on-line:

<http://www.archives.gov.ua/Publicat/AU/>

http://www.nbu.gov.ua/portal/Soc_Gum/Au/index.html

“Архіви України”, № 4, 2019. Науково-практичний журнал.
Видається з 1947 р.

Свідоцтво про державну реєстрацію друкованого засобу масової інформації:
КВ 23646-13486 ПР від 17.12.2018 р.

Журнал “Архіви України” включений до Переліку
наукових фахових видань України
(наказ Міністерства освіти і науки України № 793 від 4 липня 2014 р.)

З М І С Т

Статті та повідомлення

<i>Бездрабко В. В.</i> Теоретичні засади експертизи цінності документів: традиції і сучасні тренди (із зарубіжного досвіду)	7
<i>Войцехівська І. Н., Палієнко М. Г.</i> Архівознавча школа Київського університету: традиції та перспективи розвитку	42
<i>Касян Л. Г.</i> Аудіовізуальні документи, присвячені Остапу Вишні, як носії-репрезентанти культурної пам'яті	61

Огляди джерел та документальні нариси

<i>Городиська К. С.</i> Національна заслужена академічна капела України «ДУМКА» за документами ЦДАМЛІМ України (до 100-річчя від дня заснування)	72
<i>Гула В. Д.</i> Бунд і сіонізм: початок протистояння (1895–1903 рр.)	82
<i>Індіченко Г. В.</i> Участь учених АН УРСР у міжнародних наукових заходах (1961–1965): історико-джерелознавчий аспект	90
<i>Коваленко Р. Я.</i> Київський військовий округ у мобілізаційних планах Російської імперії напередодні Першої світової війни	106
<i>Когут А. А.</i> Депортаційна операція «Захід» у жовтні 1947 р. (за документами Галузевого державного архіву Служби безпеки України)	118
<i>Нецька Л. М.</i> Надходження документів штабу антитерористичної операції на території Донецької та Луганської областей за 2014–2018 рр. до Галузевого державного архіву Міністерства оборони України	129
<i>Резнік І. С.</i> Поліна Самійленко – корифей українського театру. До 130-річчя від дня народження (за документами ЦДАМЛІМ України)	138
<i>Юзбашева Н. Л.</i> Документи особового фонду Л. В. Писаржевського як джерело для вивчення життя і діяльності видатного вченого-хіміка	158

Особистості

<i>Франко О. О., Франко А. Д.</i> Видатний український історик-архівіст, джерелознавець, археограф І. Л. Бутич (до 100-річчя від дня народження)	168
<i>Павлова О. Ф.</i> «Я власну вічність бачу без облуди...» (до 90-річчя від дня народження Д. В. Павличка)	187
Добірка фотодокументів про життя і творчість Д. В. Павличка. Упорядник – Л. В. Любарська	197

Публікація архівних документів

<i>Кіржасєв С. М.</i> Невідомі листи М. С. Грушевського та Ф. К. Вовка до В. І. Вернадського (1915–1916 рр.)	206
<i>Хоменко В. О.</i> Лист невідомого автора про українські політичні сили в еміграції у 1920-ті роки	217
<i>Шаповал А. І.</i> Листи В. М. Перетца до В. М. Гнатюка (1902–1925 рр.)	227

Ювілеї

<i>Калакура Я. С.</i> Шлях до архівознавства (до ювілею професора М. Г. Щербака)	246
<i>Павленко С. Ф., Коломісць Н. А.</i> Історик із душею поета: Миколі Григоровичу Щербак – 70!	250
<i>Бандура М. В.</i> Микола Григорович Щербак – талановитий вчений, Людина і Вчитель (до 70-річчя від дня народження)	255
<i>Алксєєнко А. О., Балишев М. А.</i> Центральному державному науково-технічному архіву України – 50 років	258

Архівна хроніка

Виставки, презентації, конференції, зустрічі... ..	268
--	-----

CONTENTS

Articles and Notices

- Bezdrabko V. V.* The Theoretical Principles of the Appraisal of Documents: Traditions and Modern Trends (Foreign Experience) 7
- Voitsekhivska I. N., Paliienko M. H.* Archival Study School of Kyiv University: Traditions and Prospects of Development 42
- Kasyan L. H.* Audio and Visual Documents, Dedicated to Ostap Vyshnya, as a Cultural Memory Representatives 61

Sources Reviews and Documentary Essays

- Horodyska K. S.* The National Honored Academic Chapel of Ukraine «DUMKA» (to the 100th Anniversary) 72
- Hula V. D.* Bund and Zionizm: th Beginning of Confrontation (1895–1903) 82
- Indychenko H. V.* The Participation of Scientists of the Academy of Sciences of Ukrainian SSR in International Scientific Events (1961–1965): Historical and Source Aspect 90
- Kovalenko R. Ya.* Kyiv Military District in Mobilization Plans of the Russian Empire on the Eve of World War I 106
- Kogut A. A.* The Deportation Operation «West» in October 1947 (According to the Documents of the Branch State Archives of the Security Service of Ukraine) 118
- Netska L. M.* The Branch State Archives of the Ministry of Defense of Ukraine Receipt of Documents of the Headquarters of the Anti-terrorist Operation in the Donetsk and Luhansk Regions for 2014–2018 129
- Reznik I. S.* Polina Samiylenko – the Coryphaeus of the Ukrainian Theater. To the 130th Anniversary of the Date of Birth (on the Documents of the Central State Archives-Museum of Literature and Art of Ukraine) 138
- Yuzbasheva N. L.* The Documents of the Personal Fond of L. V. Pysarzhevsky as the Source of Study of Life and Activity of the Prominent Scientist-Chemist 158

Personalities

<i>Franko O. O., Franko A. D.</i> The Eminent Ukrainian Historian-Archivist, Source Expert and Archeographer I. L. Butych (to the 100 th Anniversary of the Birth)	168
<i>Pavlova O. F.</i> «I See my Eternity without a Mistake ...» (to the 90 th Anniversary of the Birth of D. V. Pavlychko)	187
The Collection of Photo Documents on the Life and Activity of D. V. Pavlychko. Compiler – L. V. Lyubarska	197

Publication of Archival Records

<i>Kirzhaev S.M.</i> The Unknown Letters of M. S. Hrushevsky and F. K. Vovk to the V. I. Vernadsky (1915–1916)	206
<i>Khomenko V. O.</i> The Letter of Unknown Author about Ukrainian Political Forces in Emigration in 1920's	217
<i>Shapoval A. I.</i> V. M. Peretts's Letters to V. M. Hnatyuk of 1902–1925	227

Anniversaries

<i>Kalakura Ya. S.</i> The Way to Archival Studies (to the Anniversary of Professor M. G. Shcherbak)	246
<i>Pavlenko S. F., Kolomiets N. A.</i> Historian with the Soul of the Poet: Mykola Shcherbak is 70!	250
<i>Bandura M. V.</i> Mykola Shcherbak – Talented Scientist, Human and Teacher (to the 70 th Birthday)	255
<i>Alekseyenko A. A., Balyshch M. A.</i> The Central State Scientific and Technical Archives of Ukraine Celebrates 50 Years of Activity	258

Archive Chronicle

Exhibitions, presentations, conferences, meetings...	268
--	-----

УДК 930.253:82-6 (Перетц В. М.; Гнатюк В. М.)

А. І. ШАПОВАЛ*

ЛИСТИ В. М. ПЕРЕТЦА ДО В. М. ГНАТЮКА
(1902–1925 рр.)

Вперше публікуються листи В. М. Перетца до В. М. Гнатюка за 1902–1925 рр. Епістолярні документи висвітлюють співпрацю вчених-філологів у рамках діяльності Наукового товариства імені Шевченка у Львові. Листи також є джерелом до дослідження зв'язків між Науковим товариством імені Шевченка і Російською академією наук у 1920-ті роки.

Ключові слова: В. М. Перетц; В. М. Гнатюк; листи; Наукове товариство імені Шевченка; філологія.

В архівах і бібліотеках України зберігається значний масив листів українського філолога, історика і видатного теоретика літератури Володимира Миколайовича Перетца (1870–1935) до українських учених і громадсько-культурних діячів. Оскільки вчений активно досліджував давню українську літературу та брав діяльну участь в українському науковому і громадсько-культурному житті, він широко листувався з колегами, які працювали в Житомирі, Катеринославі, Києві, Львові, Ніжині, Одесі, Полтаві та Харкові. Епістолярна спадщина В. М. Перетца є цінним джерелом із вивчення діяльності та наукової творчості українських учених, зокрема філологів першої третини ХХ ст., яка нині активно вводиться до наукового обігу.

Особливий інтерес викликає листування В. М. Перетца з українськими вченими, які мешкали і працювали у Львові, – столиці «українського П'ємонту», – М. С. Возняком, М. С. Грушевським, І. Я. Франком та іншими науковцями, які були членами Наукового товариства імені Шевченка (далі – НТШ) й зробили значний внесок у розвиток української науки і культури. До львівських адресатів В. М. Перетца належить і Володимир Михайлович Гнатюк (1871–1926) – український етнограф, фольклорист, літературознавець, мовознавець, мистецтвознавець, перекладач та громадський діяч, з 1902 р. – член-кореспондент Російської академії наук (далі – РАН), а з 1924 р. ще й дійсний член Всеукраїнської академії наук (далі – ВУАН), секретар НТШ (1899) і голова Етнографічної комісії НТШ (1916).

* *Шаповал Андрій Іванович* – кандидат історичних наук, старший науковий співробітник, завідувач відділу археографії Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського НАН України.

Листи В. М. Перетца до В. М. Гнатюка є автографами, що відклалися у фонді НТШ у Центральному державному історичному архіві України, м. Львів (далі – ЦДАЛІ України) (ф. 309) та особовому архівному фонді В. М. Гнатюка, що зберігається у відділі рукописів Львівської національної наукової бібліотеки України імені В. Стефаника НАН України (ф. 34). У фонді НТШ представлено 6 листів В. М. Перетца за 1902–1912 рр., написаних російською мовою, а в архівному фонді В. М. Гнатюка містяться 9 листів Володимира Миколайовича за 1923–1925 рр., які В. М. Перетц, будучи вже академіком ВУАН, написав українською. Листи В. М. Перетца до В. М. Гнатюка досі не були предметом дослідження вчених і не введені до наукового обігу.

Метою цієї статі є публікація листів В. М. Перетца до В. М. Гнатюка, що дають змогу висвітлити співпрацю вчених-філологів у рамках діяльності НТШ та з'ясувати окремі факти їхніх наукових біографій, а також відобразити особливості відносин між академічними установами, в яких працювали науковці, зокрема НТШ і РАН у 1920-ті роки.

Інтерес до діяльності НТШ, його наукових видань, праць членів НТШ у В. М. Перетца виник у середині 1890-х років, коли він розпочав досліджувати давню українську літературу. Мешкаючи у Санкт-Петербурзі, Володимир Миколайович за допомогою листування налагодив зв'язки з провідними українськими філологами, істориками літератури, членами та керівниками НТШ, зокрема М. С. Грушевським, І. Я. Франком і В. М. Гнатюком, чиї праці особливо зацікавили молодого літературознавця. В свою чергу, розвідки В. М. Перетца привернули увагу львівських учених, які також прагнули до співпраці з талановитим дослідником на ниві українознавства з Північної Пальміри.

Саме про обмін науковими виданнями з історії української літератури та етнографії, власними працями і йдеться у листах В. М. Перетца до В. М. Гнатюка за 1902 р. У листі від 26 березня 1902 р. вказано також перелік досліджень І. Я. Франка, які було «дуже важно мати» Володимирі Миколайовичу під час роботи над розвідками з історії давнього українського письменства.

Переїхавши в 1903 р. до Києва та обійнявши посаду професора кафедри російської мови і словесності Університету св. Володимира, В. М. Перетц став активно співпрацювати з НТШ і публікувати свої праці в «Записках НТШ». У червні 1908 р. його було обрано дійсним членом НТШ. У листі від 28 грудня 1908 р. В. М. Перетц надав В. М. Гнатюку, як секретареві НТШ, відомості про власну наукову біографію. Цікавим є перелік наукових праць, які Володимир Миколайович визначив як «важливіші» дослідження з написаних ним на той час.

Протягом 1908–1912 рр. В. М. Перетц працював над книгою «Вірші ієромонаха Климентія Зиновієва сина», яка побачила світ у 1912 р. у Львові, як 7-й том серії Археографічної комісії НТШ «Пам'ят-

ки українсько-руської мови і літератури». Про закінчення роботи над книгою читаємо у листах Володимира Миколайовича за 1912 р. «Вірші ієромонаха Климентія Зиновієва сина», підготовлені В. М. Перетцем і видані НТШ, стали вінцем співпраці літературознавця з НТШ у Львові.

Набагато інформативнішими є листи, надіслані В. М. Перетцем до Львова протягом 1923–1925 рр. Буремні роки війн і революцій перервали листування вчених більш ніж на 10 років. Проте воно було поновлено з ініціативи В. М. Гнатюка, який запросив В. М. Перетца до участі у «Ювілейному збірнику НТШ», присвяченому 50-літтю діяльності Товариства. Підготовка «Ювілейного збірника НТШ», участь в ньому українських учених, які мешкали в різних країнах, стала однією з тем листування цього періоду.

Після підписання Ризької мирної угоди Львів відійшов до Польщі, що надзвичайно ускладнило співпрацю галицьких учених зі своїми колегами, які працювали на підрадянській території. Так, В. М. Гнатюк, як один із керівників НТШ, не мав інформації про діяльність ВУАН і РАН та не міг з'ясувати долю матеріалів, які він у часи лихоліття надіслав академіку О. О. Шахматову. Академічні установи та окремі вчені по обидві сторони кордону відчували нагальну потребу у наукових виданнях, що вийшли друком у сусідніх країнах і практично стали недоступними. Наприклад, В. М. Перетца дуже цікавили праці О. Г. Барвінського, М. С. Возняка й І. С. Свенціцького, а В. М. Гнатюк бажав би придбати книги М. Н. Сперанського і О. М. Смирнова. У листах В. М. Перетца містяться відомості про дослідження в галузі етнографії, про які В. М. Гнатюку нічого не було відомо і які мали б його зацікавити.

Багато уваги в листах В. М. Перетца приділено питанню налагодження обміну виданнями між НТШ і РАН, адже протягом десятиліття, 1914–1924 рр., такий обмін був відсутній. Ця проблема дуже турбувала і В. М. Гнатюка. З листів видно, що вчені прикладали максимум зусиль, аби налагодити книгообмін між академічними установами, розглядали варіанти пересилки видань через державні, культурні та комерційні представництва в Берліні, Варшаві, Празі та інших європейських столицях. Великою перешкодою стали бюрократичні перепони та пасивність керівництва РАН, зокрема неодмінного секретаря С. Ф. Ольденбурга, який був «не дуже прихильний до українців», так що В. М. Перетцу довелося «пригадувати йому про моральний обов'язок підтримувати зносини з таким всесвітньо відомим огнищем науки» як НТШ у Львові.

У листах йдеться про можливість публікації в наукових органах НТШ українознавчих праць В. М. Перетца та інших вчених. В. М. Гнатюк запрошував колег до участі у виданнях НТШ, але хвилювався, аби

публікації у львівських часописах не спричинилися до переслідувань вчених.

У листах В. М. Перетца знаходимо відомості про інших вчених, деякі з яких були дійсними членами НТШ, але діяльність яких з часом випала з поля зору В. М. Гнатюка, зокрема В. М. Бехтерева, В. І. Вернадського, П. М. Жуковича, К. О. Копержинського, М. М. Могилянського, П. П. Пелехина, С. І. Руденка, І. Фетісова, В. О. Щавинського та інших.

З листів знаємо, що на прохання В. М. Гнатюка до НТШ, яке готувалося відзначити 50-ліття заснування Товариства, В. М. Перетц, як його дійсний член, надіслав автобіографію, характеристику наукової діяльності, яку склали академіки Петербурзької АН Н. О. Котляревський, О. О. Шахматов, П. Ф. Фортунатов і О. І. Соболевський, а також підготовлений Володимиром Миколайовичем список власних наукових праць. Ці документи збереглися і відклалися у фонді НТШ у ЦДІАЛ України (ф. 309, оп. 1, спр. 389). Їхнє дослідження є перспективним для уточнення наукової біографії вченого.

Нижче подаємо листи В. М. Перетца до В. М. Гнатюка за 1902–1925 рр. зі збереженням стилістики та мовних особливостей того часу. Відновлені скорочені слова взяті у квадратні дужки.

№ 1

Милостивый Государь!

Узнав от только что вернувшегося в Петербург К[онстантина] И[вановича] Ар[абажина]¹ о Вашем желании иметь мои книги, посылаю Вам охотно то, что имею в настоящее время. Очень рад, что могу исполнить Ваше желание.

Примите уверение в совершенном уважении Вашего покорного слуги

В. Перетц

СПб. Екатерингофский просп[ект,] д. 59.
1902.6/II.

Центральний державний історичний архів України, м. Львів. Ф. 309. Оп. 1. Спр. 2280. Арк. 32. Автограф.

№ 2

СПб.1902.II.26.

Милостивый Государь!

С большим удовольствием я прочел, ч[то м]ои работы могут Вам [пригодит]ься. Очень рад буду [получит]ь от Вас этнографиче[ские ма]териалы. Прошу только [во изб]ежания придинок нашей [цензуры], смотрящей на «сии книги», как на исчадие адаво – [подпис]ать посылку так: [Санкт-Петер]бург, Вас[ильевский] остров, Библио[тека Ака]демии наук, Славянский от[дел],

а на самих книгах, на обложке прошу поставить мои инициалы «В. Н.». Вот к каким фокусам приходится прибегать у нас. Одновременно с посылкой прошу уведомить меня, что книги высланы уже.

С искренним уважением

Влад[имир] Перетц

Центральний державний історичний архів України, м. Львів. Ф. 309. Оп. 1. Спр. 2280. Арк. 33–33зв. Автограф.

№ 3

СПб.1902.III.26.

Милостивый Государь!

Ожидаю с нетерпением присылки «Етн[ографічного] Зб[ірника]»², за который буду Вам весьма благодарен. Охотно высылаю Вам свои работы, касающиеся этнографии и истории литературы. К сожалению многого у меня самого нет, так как отписки делались в малом количестве и уже разошлись давно.

Из трудов д[окто]ра Франка³ мне очень важно иметь «Памятки укр[аїнської] р[анньої] літ[ератури]», 2 том⁴. Ів[ана] Вишенського⁵, «Слово о воскр[есеніі] Лазаря»⁶ и «Карпато-руську літературу»⁷. Я бы с удовольствием предложил обменяться, но не знаю пожелает ли он этого. Я посылал ему свои некоторые работы⁸, и надеюсь и впредь доставлять время от времени.

С полным уважением

В. Перетц

Способ отправления книг для меня – тот же: Императорская Академия Наук. Библиотека I отделения, Славянский отдел; (на обложке книг поставить В. Н.) предупредить меня только о посылке.

Центральний державний історичний архів України, м. Львів. Ф. 309. Оп. 1. Спр. 2280. Арк. 34–34зв. Автограф.

№ 4

Могоуважаемый Др. Гнатюк!

Немедленно сообщаю сведения, о которых Вы пишете: я уже раз, еще летом или осенью их Вам сообщал.

Я родился 1870 г. 19 янв[аря]. В 1893 г. окончил курс истор[ико-]фил[ологического] факульт[ета] СПб унив[ерситета]. В 1896 г. по сдаче магистерского экзамена и по прочтении пробных лекций в том же унив[ерситете] получил *veniam legendi* в качестве прив[ат-]доц[ента] по кафедре р[оссийского] яз[ыка] и литер[атуры]. В 1900 г. 5 ноября удостоен тем же университетом степени магистра русского языка и словесности, а 7 апреля 1902 г. – доктора.

Осенью 1902 г. был избран профессором слав[яно-]русск[ой] палеографии в Импер[аторском] археол[огическом] инст[итуте], а 1903 г., в мае –

э[кстра]о[рдинарным] проф[ессором] Унив[ерситета] св. Владимира по каф[едре] русск[ого] яз[ыка] и слов[есности]. С 1906 г. – состою ординарным профессором, читаю историю древнерусской и украинской литературы.

Важнейшие работы:

- 1) [Искажения в] современн[ой] нар[одной] песн[е]. 1893.
- 2) К истории [русской народной] сказки. [Сравнительные этюды.] 1894.
- 3) Кукольный театр на Руси. [Исторический очерк]. 1895.
- 4) Материалы к истории апокрифа и легенды. I. [К истории] Громник[а. Введение. Славянские и еврейские тексты]. 1899 г. II. [К истории] Лунник[а. Введение и славянские тексты.] 1901 г. Удост[оены] Макарьевской премии.
- 5) Истор[ико-]литер[атурные] исследования [и материалы]. Т. I. 1900 (Удост[оены] Макарьевской премии), (маг[истерская] дисс[ертация]).
- 6) Истор[ико-]литер[атурные] исслед[ования и материалы]. Т. III. [1902.] Удост[оены] Ломоносовской премии (докт[орская] дисс[ертация]).
- 7) Очерки по истории поэтич[еского] стиля [в России] эпохи Петра В[еликого и начала XVIII в.]. 1904–6.
- 8) Памятники р[усской] драмы эпохи Петра Вел[икого]. 1903.
- 9) К истории русск[ого] и польск[ого] нар[одного] театра. I–XIV. 1905–8.

Мелочи не перечисляю.

С глубоким уважением.

В. Перетц

28/XII.[1]908.

Центральний державний історичний архів України, м. Львів. Ф. 309. Оп. 1. Спр. 2280. Арк. 35–36. Автограф.

№ 5

22/III.[1]912.

Високоповажний
Добродію

Звертаюся до Вашої протекції: десь я загубив мій примірник (видруковані аркуші) вірш Климентія⁹, до яких я тепер почав писати передмову. Недавно писав я до друкарні, щоб мені прислано було новий примірник одтих аркушів, але – не шлють чогось.

Прохаю уклінно, чи не могли б Ви переказати, щоб друк[арня] як можна скоріше надіслала мені вірш.

З великим поважанням Володимир Перетц
Київ, Маріїнсько-Благовіщенська 74.

Центральний державний історичний архів України, м. Львів. Ф. 309. Оп. 1. Спр. 2280. Арк. 37–37зв. Автограф.

№ 6

17/V.1912. Київ
Маріїнсько-Благовіщенська 74.

Високоповажний Добродію.

Разом посилаю в Товариство [імені Шевченка] підписані аркуші «Климентія». Коли можна, надрукувати до 30 ст[ате]й і я – широ прохаю прислати мені кілька примірників. Я виїду заграницю 1го чи 2го VI, ст[арого] ст[илію]. Коли пощастить – буду у Львові.

З поважанням

В. Перетц

*Центральний державний історичний архів України, м. Львів. Ф. 309. Оп. 1. Спр. 2280.
Арк. 38. Автограф.*

№ 7

Високоповажний Добродію!

Діставши Вашого листа та запрошення взяти участь в Ювілейному збірнику Н[аукового] Тов[ариства] ім[ені] Ш[евченка]¹¹ тільки сього дня, 3 липня, – боюся, що моя відповідь прийде до Вас запізно. Подбаю, щоб мій життєпис і невелика стаття (невелика – бо боюсь обтяжити «Збірник», де будуть друкувати свої праці численні автори) – були [б] в руках редакції «Збірника» ще до 1 вересня. Що до «спеціального узглядження моєї діяльності наукової» можу лише прислати характеристику її з протоколів Рос[ійської] Ак[адемії] Н[аук] 1914 р., зроблену тоді моїми ш[ановними] колегами¹².

Зміст Вашого листа – що до обміну книжками – я передам нашому неодмінному секретареві¹³. Мабуть він найде який спосіб злагодити отою справу. Ми так само як і Ви – страждаємо, не маючи закордонних видань, що торкаються української літератури та фольклору. Поодинокі примірники – можливо послати поштою. Таким робом д[октор І. С.] Свенціцький¹⁴ прислав до Акад[емії] Н[аук] деякі свої праці. – Зараз я не маю часу, – трохи пізніше напишу Вам кореспонденцію про діяльність Петрогр[адського] «Товариства дослідників укр[аїнської] літ[ератури], іст[орії] та мови»¹⁵, де я головую вже другий рік. З Києва можна дістати відомості про діяльність Всеукр[аїнської] Акад[емії] Н[аук] від секр[етаря] І-го Відділу, відомого Вам С[ергія] Ол[ександровича] Єфремова¹⁶, або від голови Відділу, акад[еміка] А. Ю. Кримського¹⁷.

Перед канікулами я одержав від проф[есора К. Й.] Студинського¹⁸ американський подарунок¹⁹. Зараз написав йому мою подяку, але не знаю, чи дійшла вона до нього. Ми, старі вчені ще животіємо, але становище молодих – дуже тяжке; особливо, як я писав проф[есору] Ст[удинському], потребують допомоги – Кость Копержинський²⁰ (був[ший] пр[иват-]доц[ент] Кам'янецьк[ого] унів[ерситету]) – Петрогр[ад], Вас[ильївський] О[стрів], 1 лінія, 52, кімн[ата] 50, і Іван Фетисів²¹ – був[ший] лект[ор] Полт[авського] нар[одного] укр[аїнського] унів[ерситету]; тепер – науковий співробітник Петр[оградсько-

го] ун[іверситету] (без платні!). В[асильївський] Остр[ів], 13 лінія, 18, кв. 25.
Се – до відомості.

З правдивим поважанням

Володимир Перетц

3/VII.1923.
Петроград.
Мойка, 21, кв. 18.

Відділ рукопису Львівської національної наукової бібліотеки України імені В. Стефаника. Ф. 34. Спр. 442. Арк. 1–2зв. Автограф.

№ 8

Високоповажний Добродію!

Ще раз я звернув увагу Відділу Р[усского] Я[зыка] и Сл[овесности] на потребу зладити справу пересилки книжок. Наш канцелярський апарат все робить дуже повільно. Я рекомендував звернутися не до посольства у Варшаві, а до польської місії, що працює у Петрограді, і сподіваюся, що вона швидше згодиться прийняти до пересилки видання Академії. «Історію [української] літер[атури]» [М. С.] Возняка²² я бачив ще в минулому році, у серпні, коли був у Києві; але всі мої заходи дістати отсю працю Михайла Степановича лишилися даремними. Чув про «Історію укр[аїнської] літ[ератури]» М. [С.] Грушевського²³, але тільки «чув» – не більше. Акад[емік] С. О. Єфремов писав був мені, що якісь його знайомі обіцялися прислати для мене чи привезти книжки, але – і ся обіцянка не здійснилася.

При нагоді напишу Вам про наше Петроградське молоде укр[аїнське] Товариство і зараз дуже багато справ навалилося на мене. Дуже цікавлюся, що в отсі роки 1914–1924 видали українські вчені. Ми – більше мовчимо, бо благоденствуємо.

З щирим поважанням

В. Перетц

18/X.1923.
Петрогр[ад.] Мойка, 21.

Відділ рукопису Львівської національної наукової бібліотеки України імені В. Стефаника. Ф. 34. Спр. 442. Арк. 3–3зв. Автограф.

№ 9

3.III.1924.

Ленінград, Мойка, 21.

Високоповажний пане Колего!

Звертаюсь до Вас ось з якою справою: у Ленінграді (б[увшому] Петрограді) ані в книгозбірнях, ані в приватних осіб немає «Записок [Наукового] Тов[ариства] ім[ені] Шевч[енка]» з самісінького 1914 року. Ви колись мені писали, щоб я вказав Вам, як завести знову обмін виданнями. Тепер у нас

в Академії (Рос[ійській]) пригадали от що: можна пересилати книжки через представника «Наркомпроса» п[ана] З.[Г.] Грінберга²⁴, що мешкає постійно в Берліні; інший спосіб – через представника (посла) Росії (СРСР) у Варшаві д[октора] [Л. Л.] Оболенського²⁵, адресуючи на Рос[ійську] Акад[емію] Наук, Ленінград.

Тепер про мою приватну справу. Я дуже цікавлюся тим, як йде друк «Записок»²⁶, чи багато можуть вони вмістити у себе матеріалів, – бо я маю працю, що може бути цікавою тільки для укр[аїнських] часописів: я зібрав нові матеріали до істор[ії] давнього українського письменства, хотів би надрукувати їх. Зміст моєї праці такий: I. Український переклад «Просвітителя» Йосифа Волоцького, XVI в. II. Іван Вишенський і польська літ[ература] XVI ст. III. Забуті укр[аїнські] переклади Печерського Патерика XVI–XVII в. IV. Українські Синописи в рукоп[исах] і стародруках XVI і XVII стол[іть]. V. Збірник оповідань (переклади з польськ[ого]) Григорія Шаргородського з 1660 р. VI. Вірші архим[андрита] Онуфрія 1699 р. VII. Український Сонник к[інця] XVII в. Усього буде до 12 аркушів друку. Будьте ласкаві повідомте мене, чи є яка небуть перспектива на друк отих статей і матеріалів. Коли немає – я частину запропоную «Slavii»²⁷ і частину – «Извест[иям] Рос[сийской] Акад[емии]»²⁸. Ще одна справа: зверталось Тов[ариство] ім[ені] Ш[евченка] до неодмінного секр[етаря] Рос[ійської] Акад[емії] з пропозицією обміну виданнями? Це треба зробити офіційно, то я казав про вимовлене через Вас побажання, але академік [С. Ф.] Ольденбург відповів, що це – приватна заява. – Як посувається уперед ювілейне видання Т[оварист]ва? Разом посилаю Вам коротке звітлення про діяльність нашого Петрогр[адського] – тепер Ленінгр[адського] Т[оварист]ва²⁹.

Відданий вам Вол[одимир] Перетц

PS. Шановний колего, не дивуйтесь, що я Вас прохатиму: у нас в Росії ще не призвичаїлися звертатися до знайомого не по отчеству, як звертатися до Вас.

Відділ рукопису Львівської національної наукової бібліотеки України імені В. Стефаника. Ф. 34. Спр. 442. Арк. 5–5 зв. Автограф.

№ 10

2/IV.1924.

Ленінград.

Мойка 21.

Високоповажний
Володимире Михайловичу!

Записку Н[аукового] Т[оварист]ва [імені Шевченка] про обмін виданнями я доложив в нашому Відділі³⁰ і ухвалено передати неодмінному секретареві для виконання. Дякую за прислані вісті про можливість надрукувати в «Записках [НТШ]» мої розвідки та матер[іали] до іст[орії] старого укр[аїнського] письменства. Зараз я міг би три частини [надіслати], бо їх вже приготовлено для друку; але, не сподіваючись друкувати за границею, я писав рос[ійською]

мовою і тепер треба їх перекласти, а на це потрібно часу. Мабуть у Львові хто небудь буде такий ласкавий, що зробить це?³¹ – Що до збірника з приводу 350-ї річниці друку на Україні, – ще недавно я послав статейку до «Бібліологіч[них] Вістей»³², що видає Київський Інститут Книгознавства. Д[октор] [К. О.] Копержинський³³ пришле Вам свою працю.

Тепер – personalia: проф[есора] П. [П.] Пелехина³⁴, як я чув, вже давно немає на цьому світі. Коли він вмер – не знаю точно. Що до Вол[одимира] Бехтерева³⁵ – він живий, має ще більшу популярність, але зовсім в інших сферах, як було колись. Зробив велике винайдення: скасував психологію, замість її – тепер панує рефлекселогія. Чутка про його смерть – жарт. Такі люди не вмирають, бо дістають собі вічну славу... Акад[емік] В[олодимир] Ів[анович] Вернадський³⁶ – живий і читає лекції у Сорбонні, у Ленінграді він буде – м[оже] б[ути] восени. Серг[ій] Ів[анович] Руденко³⁷ працює в «Русском Музее» у Ленінг[радї], зараджує етнограф[ічним] відділом. Проф[есор] П. [М.] Жукович³⁸ – вмер 1919 р, не знаю точно дати. Василь Ол[ександрович] Щавинський³⁹ – не галичанин; це – інженер, фахівець-технолог, але разом великий знавець усього, що торкається історії мистецтва, зосібна технічного боку його (фарб), має вже не менше як 50 літ. М. М. Могилянський⁴⁰ вже помандрував до Києва та окублився десь біля бібліотеки Акад[емії] Н[аук] та в комісії біограф[ічного] словника. Коли писатиму до нього передам Ваш привіт.

З правдивим поважанням

Вол[одимир] Перетц

З/ Сього дня я дізнався: проф[есор] Пл[атон] Жукович вмер 30/XI.1919, некролог – див[ись] часоп[ис] «Дела и дни»⁴¹ I, 1920, стор. 547–549. Коли потрібно – можу зробити випис.

PS. Прошу привітати від мене проф[есора] К. Студинського, коли він ще пам'ятає про мене! Дуже цікаво, чи має тепер Т[оварист]во державну грошову спомогу, як за давні, довоєнні часи? Хто постачає гроші на видавництво Т[оварист]ва? – Як можна приватній особі, як я, дістати видання Т[оварист]ва від 1914 р.? Чи треба послати поштою і скільки доларів або іншої твердої валюти? Питаю про це, бо як приватна особа – не можу звертатись до посольства – воно не має обов'язку постачати книжки всім, хто їх бажає.

Ваш В. П.

Відділ рукопису Львівської національної наукової бібліотеки України імені В. Стефаника. Ф. 34. Спр. 442. Арк. 6–7зв. Автограф.

№ 11

20/XII.1924.

Мойка 21, кв. 18.

Високоповажний
Володимире Михайловичу!

Відповідаю Вам на Ваші запитання: 1) Ніяких заходів Акад[емія] Н[аук] не робила і примусити до сього нашого неодмінного (на великий

жаль) секретаря я не можу: кілька разів я пригадував йому про моральний обов'язок підтримувати зносини з таким всесвітньо відомим огнищем науки, яким є Ваше Т[оварист]во, але без skutku. Голова нашої секції, ак[адемік] [В. М.] Істрін⁴² радив зробити так: нехай би, каже, Т[оварист]во пришле свої видання за 1914–1924 рр. до II-го Відділу (нашого, р[осійської] мови та словесн[ості]). Тоді ми матимемо рацію клопотатись про посилку наших видань – на обмін. Я бачив улітку «Зап[иски] Н[аукового] Т[овариства] ім[ені] Ш[евченка]» у Києві – там надруковано багато гарних, навіть прекрасних праць! Де в чому я не можу погодитись з д[октором] Ф. [М.] Колессою⁴³, але праця його дуже цікава! – Що до комісіонерів, – то наша Р[осійська] Ак[адемія] Н[аук] таких немає ані в Ризі, ані в Дерпті, ані у Гельсінграді: «Spreudid isolation»! 2) «Русская усная нар[одная] слов[есность]» М. Н.] Сперанського⁴⁴ вийшла була ще у 1917 р; це – огляд праць та начерк історії та змісту «головніших» жанрів. Колядарно-обрядової та ліричної пісні бракує. Поруч з цими записами своїх відчитів проф[есор] Сперанський (у видавництві Сабашникових⁴⁵) видав 2 томи «Р[усских] былин»⁴⁶: це тексти, попереджені вступними увагами про них та про співців тощо. Придбати її тепер дуже важко; по книгарнях я можу пошукати, але 2 тт. коштують не менше як 20 крб (червоних). Відчитів «Р[усской] н[ародной] слов[есности]» Спер[анського] так само важко знайти, але пошукавши можна дістати за карб[ованців] 10–12: це – університетський підручник, тому його дуже цінить наша молодь. 3) Про Ваші матеріали, що їх надіслано було ак[адеміку] О. О.] Шахматову⁴⁷ – я ще нічого не знаю. Пошукаю. 4) «Arch[iv] f[ür] sl[avische] Ph[ilologie]»⁴⁸ Е.] Бернекера⁴⁹ ми вже давно маємо: для нас sizvena verbo – не варто уваги. Чекаємо, що буде з «Zeitsch[rift] f[ür] sl[avische] Ph[ilologie]»⁵⁰, що його видаватиме б[увший] Петр[оградський] проф[есор] Максим Ром[анович] Фасмер⁵¹. 5) Він організує «Слов['янську] Енцикл[опедію]»⁵², в котрій я беру участь: пишу частину іст[орії] українського письменства (XV–XVIII віків). 6) Адреса акад[еміка], проф[есора] Мих[айла] Несторовича Сперанс[ького]: Москва, Плющиха, Грибоедовский переулок, д. 6, кв. 8. 7) Р[осійська] Акад[емія] жодної збірки казок не видавала; Р[усское] Геогр[афическое] Общ[ество] видало 2 томи казок під редактув[анням] [О. М.] Смирнова⁵³.

Бажаю найкращого. Пишіть, коли я можу бути Вам чимось корисним.

Ваш з великим шануванням В. Перетц

Відділ рукопису Львівської національної наукової бібліотеки України імені В. Стефаника. Ф. 34. Спр. 442. Арк. 8–9. Автограф.

№ 12

Високоповажний
Володимир Михайлович!

Дозвольте мені перш усього подякувати вам за відомості про видання Н[аукового] Т[овариства] і[мені] Ш[евченка], що їх Ви надіслали мені і Р[осійській] Академії. Я дістав Вашого листа і сподіваюся, що незабаром придуть і книги. Вашу заяву зі списком книг я віддав неодмінному секретареві Р[осійської] Академії, акад[емікові] С. Ф. Ольденбургові, котрий зараз

сказав своєму помічникові написати до Т[оварист]ва подяку і виготовити пакунки з книгами з Академічного «Складу книг». На жаль, Ви не подали адресу, на яку можна – в Прагу надсилати з Акад[емії] книги до Н[аукового] Т[оварист]ва. Нетерпляче чекаю книги, які призначені для мене особисто. Книгу В. П. Адріанової⁵⁴ «Житие Ал[ексія] ч[еловека] Б[ожия] в др[евней] р[усской] лит[ературе] и нар[одной] словесности» 1917[р.] я можу Вам вислати, навіть 2 прим[ірники], бо автор охоче дасть мені їх. Я бажав би ще дістати «Іст[орію] укр[аїнського] письм[енства]» [О. Г.] Барвінського⁵⁵, та вл[асне] працю [І. С.] Свенціцького про українські стародруки⁵⁶, але ця остання коштує дуже дорого для нас. Що до нових розвідок на полі вивчення укр[аїнського] фольклору, – вибачте, нічого нічого не можу Вам подати, бо перше – ці розвідки майже зовсім припинилися за браком дослідників. А ті, що мають готові праці, як мій учень Кость Копержинський – не можуть нічого надрукувати. Де що – можна знайти в огляді [Р. О.] Якобсона⁵⁷ та [П. Г.] Богатирьова⁵⁸ в «Slavii» 1923 р. – 4, але там багато – брехні: вони почислили всі реферати, що їх читали було в Москві; але – надруковано дуже мало (з велик[оруського] фолькл[ору])⁵⁹. З укр[аїнських] – можу назвати лише кн[игу Д. М.] Ревуцького⁶⁰ – популярну книжку «Дума та історичні пісні» 1919 [р.] (розпродана!) та дві невеликі розвідки про Кармелюка⁶¹ Акимовича (в друку не бачив) та [І. Ф.] Єрофеева⁶² (в «Черв[онім] шляху»? Маю відбитку без означення звідки вона!). Що торкається наукових інституцій, з якими можна й належало б відновити обмін виданнями – я питав у ред[актора] «Науки в России» ак[адеміка] С. Ф. Ольденбурга, але він нічого не міг відповісти точно. Я чув, що у одного з наших академ[ічних] бібліотекарів складено реєстри таких інституцій. При нагоді пошукаю його і коли він згодиться – зроблю копію і пришлю незабаром. Ми чекаємо відновлення безпосередніх зносин поштових з Польщею (до котрої судилось на велике нещастя – потрапити й Галичині!), бо у нас не має нічого зі здобутків наукових ані українських, ані польських учених аж від 1914 р. Як знайду вільну годину – перепису і пришлю до Вас відомості про Ленінградське Наукове Українське Товариство⁶³. Одна з моїх статей («З часів гордування українською мовою»⁶⁴) не може бути надрукована в київській «Україні»⁶⁵, котру заснував М. С. Грушевський. Тому прохаю, чи можна дати мені хоч ¼ аркуша для цієї статейки? Коли нема місця – прийдеться прохати доктора Мурка⁶⁶, може візьми до «Slavii».

Найщиріше привітання шановним колегам, зосібна – професору К. Студинському.

З великим поважанням відданий

Вам Володимир Перетц

12/IV.1925.

Відділ рукопису Львівської національної наукової бібліотеки України імені В. Стефаника. Ф. 34. Спр. 442. Арк. 10–11зв. Автограф.

№ 13

Київ. Академія.

Вельмишановний
Володимире Михайловичу!

Надсилаю Вам мою маленьку статейку і прошу використати її для «Записок [НТШ]», коли вона того варта. Чому не було Вас на ювілеї Академії?⁶⁷ Ви як член-кор[еспондент] – повинні були одержати запрошення від нашої президії. Я зараз в Києві – на 3 тижні. Моє привітання – в[ельми] ш[ановним] професорам К. Студинському та М. Вознякові.

З щирим поважанням

Вол[одимир] Перетц

18/IX.1925.

Відділ рукопису Львівської національної наукової бібліотеки України імені В. Стефаника. Ф. 34. Спр. 442. Арк. 12. Автограф.

№ 14

2.XI.1925.

Ленінград. Мойка 21.

Вельмишановний
Володимире Михайловичу!

Я недавно одержав Вашого листа з сумними вістями: 1) що до стану Вашого здоров'я, 2) що до недбайливості нашого «Книжного складу». Мені добре відомо, що наш неодмінний секретар наказав ще в травні вислати до Т[оварист]ва ім[ені] Ш[евченка] все, що видрукувано було з 1914 р., одержавши відомості про те, що Т[оварист]во надіслало свої видання. На жаль, я зараз не виходжу з кімнати: десь дістав грипу і не можу його подолати. Як тільки видужаю – зараз піду до [С. Ф.] Ольд[енбурга] клопотатись. Він не дуже прихильний до українців (хоч укр[аїнська] Акад[емія] і обрала його – на дійсного члена!⁶⁸ Не відомо тільки за які заслуги), а зосібна до мене, бо моя вдача, як кажуть, дуже йому не подобається. Що до ювілею – я не був на ньому присутній, щоб не хвилюватись, бо моє серце не дозволяє мені перебувати на таких великих зборах, та ще не наукового характеру. Як кажуть свідки – це був дуже гарний образ «всеп'янішого собору» з часів Петра I.

Не турбуйтеся вигадувати псевдоніми: коли що пришлемо для друку – друкуйте, бо авторам не загрожує нічого, ніхто не бере за зле, коли ми друкуємо наші праці по закордонних часописах, лише б оці праці були – наукового, а не політичного змісту. Я ж друкую досить багато в «Славії» у Мурка і в «Zeitsch[rift]» у Фасмера і досі не мав не од кого якого непорозуміння. Бажаю Вам доброго здоров'я!

З правдивим поважанням

щиро Вам відданий Вол[одимир] Перетц

PS. Будь ласка! Сповістить мене, чи повернулася колекція А. Петрушевича⁶⁹ до Львова, чи ні? Мабуть Ви знаєте, у якому стані тепер бібліо-

тека Народного Дому? Спасибі за пропозицію прислати для друку наші праці.

В. П.

Відділ рукопису Львівської національної наукової бібліотеки України імені В. Стефаника. Ф. 34. Спр. 442. Арк. 14–14зв. Автограф.

№ 15

Вельмишановний колего!

Посилаю разом для «Ювілейного збірника» Товариства – невелику статтю про думу «Олексій Попович», мій короткий життєпис і побажання, щоб Наук[ове] Тов[ариство] прислало до «Отд[ела] р[усского] яз[ы]ка и слов[есности] Росс[ийской] Акад[емии] Наук» також повідомлення про ювілей, точно призначивши день ювілею, або приблизно – термін, до якого можливо прислати привітання. Коли ми достанемо – в Академії – таке повідомлення офіційно – Р[осійська] Акад[емія] пришле відповідно потребі – і своє слово.

Дозволю собі – порадити – звернутись і до Всеукр[аїнської] Ак[адемії] у Києві. Відомості про діяльність наукових укр[аїнських] гуртків пришлю пізніше.

З вел[икою] шанобою Вол[одимир] Перетц

Додаток:

- 1) Життєпис.
- 2) Характеристика моїх наукових праць.
- 3) Реєстр друкованих праць.
- 4) Стаття про думу «Олексій Попович».

Прохаю повідомите мене, чи все найменоване дійшло до Львова – у двох variant.

Відділ рукопису Львівської національної наукової бібліотеки України імені В. Стефаника. Ф. 34. Спр. 442. Арк. 15–15зв. Автограф.

¹ Арабажин Костянтин (Кость) Іванович (14.01.1866–13.07.1929) – історик, літературний критик, журналіст. Співробітничав в українській соціал-демократичній пресі, підтримував стосунки з І. Я. Франком і М. І. Павликом. Нелегально перевозив із Галичини в Росію заборонену літературу.

² «Етнографічний збірник» – серійне видання НТШ у Львові, що виходило з 1895 р. й містило матеріали з фольклору та етнографії з усієї етнічної території України і місць поселення українців за її межами. Після заснування в 1898 р. Етнографічної комісії НТШ збірник видавався під її егідою. Протягом 1900–1912 рр. відповідальним редактором «Етнографічного збірника» був В. М. Гнатюк.

³ Франко Іван Якович (27.08.1856–28.05.1916) – геніальний український письменник і вчений-енциклопедист.

⁴ Ймовірно, йдеться про працю І. Я. Франка «Апокрифи і легенди з українських рукописів. Т. II: Апокрифи новозавітні. А. Апокрифічні євангелі», що

вийшла друком у Львові в 1899 р. під егідою Археографічної комісії НТШ у рамках видавничої серії «Пам'ятки українсько-руської мови і літератури».

⁵ Українському письменнику-полемісту Івану Вишенському присвячено кілька праць І. Я. Франка, зокрема стаття «Іван Вишенський, його час і письменницька діяльність», яка вперше була надрукована в 1892 р. у журналі «Хлібороб» під назвою «Іван Вишенський. Руський писатель XVI віку». В 1900 р. у Львові побачила світ поема І. Я. Франка «Іван Вишенський», що увійшла до збірки його поезій «Із днів журби».

⁶ Йдеться про статтю І. Я. Франка «Слово о Лазареве воскресеніі. Староруська поема на апокрифічні теми», яку вперше було опубліковано в 1900 р. в «Записках НТШ» (т. XXXV–XXXVI).

⁷ Йдеться про працю І. Я. Франка «Карпато-руське письменство XVII–XVIII вв.», що видана НТШ у Львові в 1900 р.

⁸ У 1902 р. В. М. Перетц надіслав І. Я. Франку 3-й том своєї праці «Историко-литературные исследования и материалы».

⁹ Климентій Зіновійв (Климентій Тряся) (середина XVII ст. – після 1712 р.) – український письменник, етнограф, мандрівник, церковний діяч, мав сан ієромонаха. Писав вірші, збирав народні прислів'я і приказки. Зберігся лише один, але великий рукописний збірник його творів.

¹⁰ Книга «Вірші ієромонаха Климентія Зиновієва сина», яка була підготовлена В. М. Перетцем і видана в 1912 р. у Львові, як 7-й том серії Археографічної комісії НТШ «Пам'ятки українсько-руської мови і літератури». Збірка містила 369 віршів Климентія Зиновієва і близько 1 600 прислів'їв і приказок.

¹¹ Йдеться про «Ювілейний збірник НТШ», який мала намір видати філологічна секція Товариства в рамках відзначення 50-ліття діяльності НТШ. До «Ювілейного збірника НТШ», що побачив світ у 1925 р., В. М. Перетц надіслав статтю «Ще раз дума про Олексія Поповича».

¹² Йдеться про «Записку о научной деятельности и ученых трудах Владимира Николаевича Перетца», яку підготували академіки Петербурзької АН Н. О. Котляревський, О. О. Шахматов, П. Ф. Фортунатов і О. І. Соболевський до Загального зібрання Петербурзької АН, що відбулося 18 січня 1914 р.

¹³ Йдеться про Ольденбурга Сергія Федоровича (26.11.1863–28.02.1934) – академіка (1903) і неодмінного секретаря (1904–1929) Російської академії наук (з 1925 р. – АН СРСР).

¹⁴ Свенціцький Іларіон Семенович (20.04.1876 – 18.09.1956) – український філолог, етнограф, музеєзнавець, дійсний член НТШ з 1914 р.

¹⁵ Товариство дослідників української історії, писемності та мови в Петрограді (з 1924 р. – Ленінград) – історично-наукове товариство, що засноване з ініціативи В. М. Перетца 25 грудня 1921 р. й спочатку мало назву «Товариство прихильників української історії, писемності та мови в Петрограді». В. М. Перетц був головою Товариства протягом 1921–1931 рр.

¹⁶ Єфремов Сергій Олександрович (18.10.1876–10.03.1939) – український літературний критик та історик літератури. Академік (1919), віце-президент (1922–1928), голова управи (1924–1928) ВУАН, секретар її історично-філологічного Відділу.

¹⁷ Кримський Агатангел Юхимович (15.01.1871–25.01.1942) – сходознавець, історик літератури, письменник і перекладач. Академік-співзасновник

Української академії наук. Протягом 1918–1929 рр. – неодмінний секретар ВУАН і голова її історично-філологічного Відділу.

¹⁸ Студинський Кирило Йосипович (04.10.1868 – [червень] 1941) – український філолог-славіст, літературознавець, мовознавець, фольклорист і письменник. Протягом 1923–1932 рр. – голова НТШ. Академік ВУАН (1924).

¹⁹ Йдеться про допомогу від АРА (Американської адміністрації допомоги, США).

²⁰ Копержинський Кость Олександрович (04.10.1894–18.03.1953) – літературознавець, історик української літератури і театру, фольклорист, етнограф і бібліограф. Протягом 1922–1923 рр. викладав у Кам'янець-Подільському інституті народної освіти, а в 1923–1925 рр. працював у Петроградському університеті. Був секретарем Товариства дослідників української історії, писемності та мови у Петрограді (Ленінграді).

²¹ Фетісов Іван працював секретарем Товариства дослідників української історії, писемності та мови у Ленінграді після від'їзду з Ленінграда К. О. Копержинського.

²² Возняк Михайло Степанович (03.10.1881–20.11.1954) – український літературознавець і фольклорист, член НТШ (1911) і академік АН УРСР (1929). Автор «Історії української літератури» в 3-х томах (1920–1924).

²³ Грушевський Михайло Сергійович (03.10.1881–20.11.1954) – видатний український історик. Багаторічний голова НТШ (1897–1913), дійсний член ВУАН (1923) і АН СРСР (1929). У 1923 р. побачив світ перший том «Історії української літератури» М. С. Грушевського. Загалом протягом 1923–1927 рр. вийшло друком 6 томів у 9-ти книгах.

²⁴ Грінберг Захар (Захарій, Зорак) Григорович (1889–22.12.1949) – радянський громадський, державний і партійний діяч. Водночас публіцист, історик і мистецтвознавець.

²⁵ Оболенський Леонід Леонідович (1873–1930) – радянський державний і партійний діяч, один із перших радянських дипломатів. З 16 жовтня 1923 р. до 4 жовтня 1924 р. – посол СРСР у Польщі.

²⁶ «Записки Наукового товариства імені Шевченка» («Записки НТШ») – видання НТШ, що виходить з 1892 р.

²⁷ «Slavia» – журнал слов'янської філології, що виходить у Празі як видання Слов'янського інституту при участі провідних славістів.

²⁸ «Известия отделения русского языка и словесности Академии наук» – журнал РАН з історії писемності, славістики, мовознавства та фольклору, що видавався у Санкт-Петербурзі протягом 1896–1927 рр.

²⁹ Йдеться про Товариство дослідників української історії, писемності та мови в Петрограді (з 1924 р. – Ленінград).

³⁰ Йдеться про Відділення російської мови і словесності РАН (АН СРСР), що протягом 1841–1930-х років здійснювало дослідження в галузі мовознавства й літератури.

³¹ Дослідження В. М. Перетца були надруковані у виданні «Исследования и материалы по истории старинной украинской литературы XVI–XVIII вв.», що вийшло як окремий том «Сборника Отделения русского языка и словесности Академии наук» в 1926 р.

³² «Бібліологічні вісті» – науковий журнал з галузей книгознавства, що видавався Українським науковим інститутом книгознавства протягом

1923–1930 рр. У 1924 р. побачив світ номер «Бібліологічних вістей» (ч. 1–3), присвячений 350-річчю українського друку, де була опублікована розвідка В. М. Перетца «Українські стародруки в книгозбірнях м. Самари» та «Українські й білоруські стародруки в бібліотеці Ленінградського університету».

³³ Можливо, йдеться про працю К. О. Копержинського «Острозька друкарня в Острозі та в Дермані після Берестейської унії (1596 р.), її видання та діячі», що була опублікована в «Бібліологічних вістях» з нагоди 350-річчя українського друку.

³⁴ Пелехин Павло Петрович (1842–1917) – вчений-хірург, піонер антисептики в Росії. На кошти П. П. Пелехина був куплений будинок для НТШ у Львові.

³⁵ Бехтерев Володимир Михайлович (01.02.1857–24.12.1927) – невролог, психіатр, психолог, морфолог і фізіолог нервової системи. Дійсний член НТШ.

³⁶ Вернадський Володимир Іванович (12.03.1863–06.01.1945) – видатний вчений-енциклопедист, один із засновників Української академії наук, дійсний член НТШ. Протягом 1922–1926 рр. читав лекції з геохімії в Сорбонні.

³⁷ Руденко Сергій Іванович (29.01.1885–16.07.1969) – археолог, антрополог і етнограф. З 1921 р. працював завідувачем етнографічного відділу Російського музею.

³⁸ Жукович Платон Миколайович (26.09.1857–12.12.1919) – історик церкви, професор (1901), почесний член (1912) Санкт-Петербурзької духовної академії, науковий співробітник її бібліотеки, член-кореспондент РАН (1917).

³⁹ Щавинський Василь Олександрович (20.01.1868–28.12.1924) – видатний український хімік-технолог, мистецтвознавець і колекціонер. Зібрану колекцію картин нідерландських майстрів заповів Київському музею ВУАН (нині – Національний музей мистецтв імені Богдана і Варвари Ханенків).

⁴⁰ Могиланський Михайло Михайлович (04.12.1873–22.03.1942) – український літературний критик, літературознавець, письменник, перекладач, публіцист, керівник Комісії ВУАН для складання біографічного словника діячів України.

⁴¹ «Дела и дни» – історичний журнал, що виходив у Петрограді протягом 1920–1922 рр. Загалом побачило світ 3 номери цього журналу.

⁴² Істрін Василь Михайлович (10.02.1865–19.04.1937) – літературознавець, академік РАН (1907), протягом 1920–1929 рр. очолював Відділення російської мови і словесності РАН.

⁴³ Колесса Філарет Михайлович (17.07.1871–03.03.1947) – український етнограф, фольклорист, композитор, музикознавець і літературознавець, член НТШ (1909). У листі В. М. Перетца йдеться про працю Ф. М. Колесси «Українські народні думи у відношенні до пісень, віршів і похоронних голосінь», яка друкувалася в «Записках НТШ» (1920 р., кн. 130; 1921 р., кн. 131; 1922 р., кн. 132).

⁴⁴ Сперанський Михайло Нестерович (01.05.1863–12.04.1938) – філолог-славіст, історик літератури і театру, візантиніст, етнограф, археограф, фольклорист. Академік РАН (1921), протягом 1921–1929 рр. керував рукописним відділом Державного історичного музею в Москві. Автор праці «Русская устная словесность. Введение в историю русской словесности. Устная поэзия повествовательного характера. Пособие к лекциям на Высших женских курсах в Москве», що вийшла друком у 1917 р.

⁴⁵ Видавництво Сабашникових – московське видавництво, що було засноване братами Михайлом і Сергієм Сабашниковими і яке протягом 1897–1930 рр. випускало природознавчі та історико-літературні книги.

⁴⁶ Йдеться про книги М. Н. Сперанського «Русская устная словесность. Т. 1. Былины» й «Русская устная словесность. Т. 2. Былины. Исторические песни», що були надруковані у видавництві М. і С. Сабашникових відповідно в 1916 і 1919 рр.

⁴⁷ Шахматов Олексій Олександрович (17.05.1864–16.08.1920) – філолог-славист, лінгвіст, історик давніх слов'янських літератур і мов. Професор Петроградського університету (1909–1920), дійсний член РАН (1899).

⁴⁸ «Archiv für slavische Philologie» – журнал зі слов'янської філології, що протягом 1875–1929 рр. видавався в Берліні під редакцією В. Ягича (1875–1923) та Е. Бернекера (1923–1929).

⁴⁹ Бернекер Еріх (03.02.1874–13.03.1937) – німецький мовознавець-славист. Академік Польської та Віденської АН (1914), дійсний член НТШ (1918).

⁵⁰ «Zeitschrift für slavische Philologie» – журнал зі слов'янської філології, заснований М. Р. Фасмером в Лейпцигу в 1924 р., який виходить й нині.

⁵¹ Фасмер Максиміліан Романович (28.02.1886–30.11.1962) – російський й німецький філолог-славист, лінгвіст і лексикограф.

⁵² Ймовірно, йдеться про видання «Нариси слов'янської філології та історії культури», яке М. Р. Фасмер планував видати у 90 томах, проте побачило світ лише 12 т. (1925–1933).

⁵³ Смирнов Олексій Матвійович (1876–1958) – філолог-славист, фольклорист, літературознавець. У 1917 р. у Петрограді за редакцією О. М. Смирнова та під егідою Російського географічного товариства був надрукований «Сборник великорусских сказок».

⁵⁴ Адріанова-Перетц Варвара Павлівна (12.05.1888–06.06.1972) – філолог, літературознавець, фольклорист, театрознавець, член-кореспондент ВУАН (1926). Учениця і дружина В. М. Перетца. У 1917 р. у Петроградському університеті захистила магістерську дисертацію «Житие Алексея человека Божия в древней русской литературе и народной словесности», яка в тому ж році була опублікована як монографічне видання.

⁵⁵ Барвінський Олександр Григорович (06.06.1847–25.12.1926) – український історик і громадсько-політичний діяч. Один із ініціаторів створення НТШ та його голова (1892–1897). Автор двотомної «Історії української літератури», що протягом 1920–1921 рр. вийшла друком у Львові під егідою НТШ.

⁵⁶ Можливо, йдеться про працю І. С. Свенціцького «Початки книгопечатання на землях України: в пам'ять 350-ліття першої друкованої книжки на Україні у Львові 1573–74 р.», що побачила світ у Львові у 1924 р.

⁵⁷ Якобсон Роман Осипович (10.10.1896–18.07.1982) – російський і американський філолог-славист, лінгвіст, літературознавець, фольклорист, перекладач. З 1920 р. мешкав і працював у Чехословаччині, один із засновників і віце-президент Празького лінгвістичного гуртка (1926).

⁵⁸ Богатирьов Петро Григорович (16.01.1893–18.08.1971) – російський літературознавець, мовознавець, мистецтвознавець, один із засновників Празького лінгвістичного гуртка. Досліджував український фольклор та україно-чехословацькі фольклорні і культурні зв'язки.

⁵⁹ Йдеться про працю Р. О. Якобсона і П. Г. Богатирьова «Славянская филология в России за 1914–1921 гг.», яка протягом 1922–1923 рр. публікувалася в пражському журналі «Slavia». У 1923 р. цю працю під назвою «Славянская филология в России за годы войны и революции» було видано в Берліні окремою брошурою.

⁶⁰ Ревуцький Дмитро Миколайович (05.04.1881–1941) – музикознавець і фольклорист, співзасновник Етнографічної комісії ВУАН (1922). Автор праці «Українські думи та пісні історичні», що побачила світ у Києві в 1919 р.

⁶¹ Кармалюк (Кармелюк) Устим Якович (10.03.1787–22.10.1835) – український національний герой, керівник повстанського руху на Поділлі в 1813–1835 рр.

⁶² Єрофеев Іван Федорович (1882–1953) – письменник, історик, літературознавець, етнограф, фольклорист. Автор низки наукових праць про У. Я. Кармалюка, зокрема статті «До питання про Кармалюка», яку було опубліковано в 6-му, 8-му й 9-му номерах часопису «Червоний шлях» за 1924 р.

⁶³ Йдеться про Товариство дослідників української історії, писемності та мови в Ленінграді.

⁶⁴ Статтю В. М. Перетца «Колись і нині. З часів погордження українською мовою» було опубліковано в одинадцятій книзі «Літературно-наукового вісника» за 1925 р.

⁶⁵ «Україна» – науковий журнал, що протягом 1924–1930 рр. виходив у Києві як орган історичної секції ВУАН за редакцією М. С. Грушевського.

⁶⁶ Мурко Матій (1861–1951) – чеський і словенський філолог-славіст, етнограф, історик слов'янських літератур, редактор журналу «Slavia».

⁶⁷ Йдеться про урочисті заходи з нагоди 200-ліття Російської академії наук, які відбувалися в Ленінграді протягом 5–10 вересня 1925 р.

⁶⁸ Праці С. Ф. Ольденбурга були присвячені проблемам сходознавства. Академіком ВУАН його обрано в 1925 р.

⁶⁹ Петрушевич Антоній Степанович (18.01.1821–23.09.1913) – український історик, філолог, дослідник історії Галичини, колекціонер. Багату колекцію книг, стародруків, рукописів (станом на 1924 р. колекція містила 120 тис. книг і 5 тис. рукописів й документів), а також нумізматичну колекцію, ікони, археологічні артефакти він передав Народному Дому у Львові, де вона зберігалася окремою збіркою із назвою «Музей Петрушевича». Перебуваючи у Львові, В. М. Перетц, зазвичай працював у бібліотеці Народного Дому, досліджуючи рукописи з колекції А. С. Петрушевича.

V. M. Peretts's letters to V. M. Hnatyuk for 1902–1925 were published for the first time. Epistolary documents highlight the collaboration of philology scientists in the framework of the Shevchenko Scientific Society in Lviv. The letters are also the source for the study of relationship between the Shevchenko Scientific Society and the Russian Academy of Sciences in the 1920s.

Key words: V. M. Peretts; V. M. Hnatyuk; letters; Shevchenko Scientific Society in Lviv; philology.